

Lesbrief bij: Poppentheatercabaret

**een voorstelling voor groep 3-6
van
Poppentheater Jacobus Wieman**

Theaterbureau Frijns
Van Wassenaerstraat 46 | 3262 ET Oud-Beijerland | 0186 - 574925
dionne@theaterbureauafrijns.nl | www.theaterbureauafrijns.nl

Inleiding

Beste leerkracht

Binnenkort gaat u met uw leerlingen naar de voorstelling van Poppentheater Jacobus Wieman: Poppentheatercabaret .

Deze lesbrief is bedoeld om samen met uw leerlingen vooraf in de juiste stemming te komen en na de voorstelling het beleefde te laten verwerken en te verdiepen.

Veel plezier met de voorstelling.

Wat er komt kijken bij theaterbezoek

Het theatergezelschap heeft al heel wat werk gedaan voordat het publiek de zaal inkomt. Het is wel interessant om daarover na te denken. De speler en de technicus hebben 's ochtends vroeg hun auto ingeladen met het decor, de kostuums en de licht en geluidsapparatuur. Daarna zijn ze naar de plek gereden waar gespeeld moet worden. Na het uitladen moet het decor neergezet worden, het geluid en het licht ingesteld en gecontroleerd. En dan pas kan de speler zich gaan verkleden en voorbereiden op zijn spel.

Als je naar een voorstelling gaat kijken zijn er regels om je aan te houden, voor jezelf, voor de anderen in het publiek en zeker voor de speler(s).

Theater wordt gemaakt waar je bij bent. Dat betekent dat de voorstelling niet zomaar stopgezet kan worden, dat er geen hard/zacht knopje op zit, dat er geen spannende stukken in de herhaling komen...

Je moet dus gewoon goed opletten, goed luisteren en goed kijken. Praten en eten tijdens een voorstelling is heel storend en dat mag daarom ook niet.

vanzelfsprekend : mobieltjes uit!

Over Poppentheater Jacobus Wieman

Zodra Koos Wieman begint te spelen, vergeet je dat zijn poppen geen levende wezens zijn. In zijn voorstellingen speelt hij een eigen rol en gaat in discussie met zijn poppen, sust ruzies, moedigt zijn hoofdfiguren aan en lost problemen voor hun op. Dit talent koppelt hij aan zijn grote vermogen om te improviseren. Hierdoor ontstaan voorstellingen waar zowel kinderen als volwassenen van genieten.

Er gebeuren vrolijke kleine wondertjes. Als Koos een pop laat zien, al is het maar één enkele handschoen, dan gaat die pop zijn eigen gang. Terwijl Koos vertelt dat hij de baas is over zijn handen en zijn poppen, wordt hij er ook door voor de gek gehouden. De poppen verklappen zijn geheimen en al lijken Koos en zijn poppen geduchte tegenstander, ze hebben een hele hechte band. Er wordt gespeeld met handpoppen, klapbek-poppen, stokpoppen en marionetten.

Poppen gaan hun eigen leven leiden, ze leveren commentaar op hun bespeler en op elkaar. Ze veranderen de loop van het verhaal en soms zingen ze liedjes. Peuters genieten ervan dat Koos fouten maakt of onhandig is waar zij al beter weten. Kleuters volgen ademloos het verhaal. Naarmate de kinderen ouder zijn, wordt het verhaal ingewikkelder en komt er meer nadruk op de theatrale aspecten. Om uiteindelijk als student ingewijd te worden in de verschillende technieken van het poppenspel en de grote kunst van de improvisatie.

Koos Wieman ontwikkelt elke productie helemaal zelf. Hij maakt zelf zijn poppen, ontwikkelt soms de muziek, timmert het decor en schrijft het verhaal. Maar hij komt pas echt op stoom als er publiek is, waar zijn poppen op kunnen reageren. Het bijzondere improvisatietalent is dan ook onmisbaar, niet alleen tijdens maar ook bij de aanmaak van zijn voorstellingen. Dat is de reden waarom elke voorstelling anders is, waarom een productie in de loop der tijden verandert.

Kortom: het poppentheater van Jacobus Wieman leeft.

Het verhaal van: 'Poppentheatercabaret'

Vroeger stond de poppenkast met Jan Klaassen en Katrijn op straat om te doen wat nu de plaatselijke krantjes doen: nieuwtjes vertellen en roddeltjes doorgeven. Dat was eigenlijk heel belangrijk. Op een andere manier zie je deze manier van informatie geven terug in ontwikkelingslanden. Daar wordt vaak met behulp van poppentheater voorlichting gegeven over gezondheidszorg en opvoeding.

Poppen kunnen heel eenvoudig zijn gemaakt, maar ook heel ingewikkeld. In deze voorstelling maak je kennis met allerlei soorten poppen en kun je zien hoe ze in en op de handen van de poppenspeler tot leven komen.

De simpelste vorm van poppentheater kennen we allemaal: een washandje, een want, een sok of een handschoen. Naai er 2 knopen als ogen op en je hebt een pop. Jan Klaassen en Katrijn zijn **handpoppen**. Poppen dus waar je hand ingaat, de wijsvinger gaat in de kop en de duim en de pink in de handen. Oude poppen hebben vaak houten of soms stenen koppen. Nu is er zoveel nieuw materiaal dat er met allerlei soorten kunststof wordt geëxperimenteerd.

Bij **stokpoppen** zie je dat één hand de pop vasthoudt en de andere hand de arm van de pop beweegt.

Weer ingewikkelder is een **marionet**. Een pop die je beweegt door aan touwtjes te trekken. Je kunt een pop maken met 1 touwtje, maar let eens op de heks in de voorstelling, die heeft er heel veel. De touwtjes mogen niet in de war raken en de speler moet precies weten welk touwtje hij bij de beweging van de pop nodig heeft. Als er zoveel touwtjes zijn, zitten ze aan latjes die de speler in zijn hand heeft.

Een andere manier van poppenspel is **schimmen**. Dat heeft vast iedereen wel eens geprobeerd. Met een lamp en je handen kun je al schaduwen maken. Achter een doek wordt met platte schimpoppen een verhaal gespeeld. De schimmen worden met stokken vastgehouden en tegen het doek aangedrukt. Door een sterke lamp te laten schijnen, zie je schaduw op het doek. Door ze van en naar het doek te bewegen, krijg je de schaduwen groter en kleiner.

Spelopdrachten

Kringgesprek:

Vraag de leerlingen wie er ooit poppenspel gezien heeft.

- Waar heb je het poppenspel gezien?
- Herinner je je het verhaal nog?
- Hoe zagen de poppen eruit?
- Door wie werd het gespeeld?
- Wie heeft ooit zelf poppenspel gespeeld?

Leg de kinderen uit dat ze zich met dit project meer in de poppen gaan verdiepen, ze er meer over te weten kunnen komen, zelf ook poppen gaan maken en een poppentheatervoorstelling gaan bezoeken.

Vingerpoppen tekenen

Nodig: viltstiften, vingerverf of schmink

Eén van de simpelste poppen is ..... je vinger.

Teken op uw vingertop een gezicht. Doe eventueel ook een kraag om de vinger. Laat de vingertoppop tegen de leerlingen 'praten'. Nodig een leerling uit om tegen de 'pop' te praten. Voer op deze manier met een aantal leerlingen een gesprekje.

Nu tekenen de leerlingen een gezicht op hun eigen vingertop. Ze geven de pop een naam. Eén voor één stellen de poppen zich voor. Deel de klas in tweetallen en laten de leerlingen met hun vingerpoppen tegen elkaar praten.

Armpoppen

Teken op uw hand een gezicht van een pop (baby, jongen, meisje, dier). Drapeer een doek om de hand en arm. Leg de hand in de andere arm. Praat tegen de armpop en stel hem voor aan de leerlingen. De leerlingen tekenen zelf een gezicht op hun hand. Ze draperen de doek (of crêpepapier) om de arm en hand. Ze stellen hun pop voor aan de andere leerlingen.

De poppenverzameling

Stel de leerlingen voor om een poppenverzameling aan te leggen. Verzamel alle poppenspelpoppen die er in de school zijn. Vraag de leerlingen om een poppenkastpop mee van huis te nemen, of een knuffeldier die als poppenkastpop kan dienen. Kies een centrale plaats in de klas (of in de hal van de school) en stel de poppen ten toon. (Handpoppen kunnen op flessen gezet worden, marionetten opgehangen.)

Spelen met je handen

Nodig: een flink aantal handpoppen uit de poppenverzameling.

Vertel de leerlingen dat de hand bij het poppenspel het belangrijkste is. Met de hand brengt de poppenspeler de pop tot leven. Goed geoefende en lenige handen en vingers zijn dan ook erg belangrijk. Daarom begint elke poppenspeler met 'handgymnastiek'.

Handengymnastiek:

Laat de leerlingen hun handen omhoog doen.

Beweeg alle vingers tegelijk. Alsof je kriebelt. Beweeg afwisselend snel en langzaam.

Strek alle vingers uit. Trek alle vingers in. herhaal dat een paar keer.

Beweeg nu de vingers één voor één. Dit is een hele kunst.

Begin bij de duim van de rechterhand. De rest van de hand is stil. Nu alleen de wijsvinger en zo alle vingers van de rechterhand en dan van de linkerhand. Ter ontspanning weer even 'kriebelen'. Tenslotte weer enige malen uitstrekken en intrekken, polsen heen en weer draaien, handen en armen losschudden.

Oefenen met de pop

De leerlingen steken hun hand in de pop. Vraag hen nu goed te luisteren naar je stem en de bewegingen zo goed mogelijk uit te voeren:

Arm met de pop op de hand omhoog

Kop naar rechts, kop naar links

Kop omlaag, kop omhoog

Nu de volgende oefeningen:

- De pop heeft jeuk en krabt op zijn kop
- De pop doet zijn hand voor zijn mond
- De pop rekt zich uit
- De pop juicht
- De knikt ja
- De pop schudt nee
- De pop kijkt om zich heen
- De pop wijst

Hoe doet de pop als hij:

- Bibbert van de kou
- Wakker wordt en zich uitrekt
- Nadenkt
- Huilt
- Lacht
- Belangrijk doet
- Geheimzinnig doet

Hoe doet de pop als hij:

- Huppelt van plezier
- Voorzichtig dichterbij komt
- Sluip
- Haastig rent
- Dromerig wandelt
- Struikelt

Oefenen met de knuffel

Laat een knuffel zien, bedenk spontaan hoe je het dier zal noemen. Praat dan met elkaar over of deze naam bij deze knuffel past. De leerlingen kunnen hier verschillende meningen over hebben en dat mag.

Pak een knuffel als een poppenkastpop vast. Wat zou hij zeggen? Hoe zou zijn stem klinken? Heel lief, heel hoog of laag, een beetje boos of juist vrolijk. Wanneer bij verschillende knuffels een soort stem bedacht is, worden de knuffels in het midden van de kring gelegd. Iemand zegt een zin op een bepaalde manier. Welke knuffel past daarbij? Pak hem maar en geef antwoord op de manier die bij die knuffel past.

De kinderen kunnen dit oefenen achter de rand van hun tafeltje. Laat nu enkele leerlingen één voor één wat bewegingen uitvoeren en kijk er samen naar. Gebruik hiervoor de poppenkast, een lege tafel of de rand van het schoolbord. Let op dat de pop niet zakt.

Zelf marionet zijn

Bespreek met de leerlingen hoe een marionet eruit ziet en hoe een marionet beweegt. Laat een marionet of een foto zien. Kies een leerling bij wie u zogenaamd touwtjes aan hoofd, benen en armen vast maakt. Trek nu zogenaamd één voor één aan alle touwtjes. Doe dit bij een paar leerlingen.

Nu hebben alle leerlingen zogenaamd touwtjes aan hun lichaam. Bespeel ze allemaal tegelijk. Zeg bv.: 'Nu trek ik heel langzaam aan het touwtje van je rechterknie. Hoger, hoger, hoger. Nu laat ik het touwtje weer langzaam zakken. Ik trek aan het touwtje van je linkerschouder. Ik trek aan het touwtje van je hoofd. Omhoog, naar links, naar rechts .... Enzovoort. Eens kijken of de marionetten ook kunnen lopen: ik houd alle touwtjes stevig beet zodat je kunt staan. Ik trek je linkerbeen naar voren. Nu je rechterbeen. Probeer al die bewegingen.

Verdeel de klas in tweetallen. Eén leerling is marionet, één leerling is de poppenspeler. De marionetten moeten goed opletten aan welk touwtje getrokken wordt. Daarna wisselen de kinderen van rol.

Poppen maken

Poppen kun je zelf maken. Allerlei spullen kun je daarvoor gebruiken, zelfs een aardappel. De armen van de pop zijn de vingers van de speler. Of je neemt een piepschuim bolletje, een stukje vitrage en een stokje. Zo ontstaat een lief sprookje: een stokpopsprookje. Je kunt je fantasie gebruiken en van alles proberen: een badspons, een borstel, touw, raffia, gekleurd papier.

Maak een pop die op jouw huisdier lijkt.

Papier 40 x 16 cm. Viltstiften, gekleurd papier, lapjes, draadjes, schaar en lijm.

Vouw het papier dubbel en lijm de randen aan elkaar als een soort washandje. In plaats hiervan kan ook een papieren zakje gebruikt worden. Laat eerst een leerling uit de kring een hand in het zakje stoppen en proberen hoe je er als handpop mee kan spelen. De kinderen kunnen met viltstiften of gekleurd papier hun 'pop' versieren. Voor de hand ligt dat de leerlingen ogen, een neusje en een mond erop plakken of tekenen. Het is belangrijk even af te wachten of ze dat ook echt willen. Kinderen kunnen tevreden zijn, terwijl volwassenen het dier er nog niet in zien. Natuurlijk kan er met oren en snorharen even geholpen worden.

Er kan op een hele simpele manier poppenkast worden gespeeld door een draad te spannen en daaroverheen een mooie lap stof te hangen.